

צוללות פיננסיות

שאלה של נאמנות: מדוע התעקש נתניהו להחזיק במניות?

כשהפך לראש ממשלה, ביקש נתניהו לא להעביר את מניותיו בחברה המשפחתית לנאמנות עיוורת. האישור ניתן זמנית, לא הוארך ולא ברור אם נתניהו פעל כחוק לאחר מכן. מה ידע באותה העת והאם בחר נאמן מקורב? השאלות האלו עלולות לסבך אותו בעוד פרשה פלילית

הסתכמו ב־93 מיליון דולר. למרות זאת GrafTech החליטה לקנות את 80% הנר תרים מהמיליקובסקים וכן את מפעל האלקטרודות המתחרה שהיה בבעלותם. המיליקובסקים קיבלו כ־250 מיליון דולר במזומן, 200 מיליון דולר באג"ח ועוד 24 מיליון מניות שהיו שוות ל־11.3% מ־GrafTech. התמורה הכוללת עמדה על יותר מ־700 מיליון דולר, שממנה גזרו את הסכום ששולם לנתניהו. האם נתניהו קיבל הרבה כסף או קצת? קשה לדעת. התשובה נמצאת בדו"ח NMDM שיוצאים לספר מה היה החוב ומצבה הפיננסי של החברה. הם אינם פומביים. בחזרה למצגים של נתניהו מול ועדת ההיתרים. לפי תמצית החלטות הוועדה לשנים 2006–2010, שפורסמו בעקבות עתירת בתנועה לחופש המידע, באוגוסט 2009 הוועדה נתנה לנתניהו היתר זמני למשך שלושה חודשים לא להעביר את

התכלית להעברת המניות לנאמנות עיוורת ברורה: למנוע כל חשש שהחלטות שלטוניות שבהן מעורב נתניהו ישפיעו על האינטרסים העסקיים שלו או של בני הדודים שלו

היא הסינרגיה בין החברות. GrafTech נכנסה להשקעה ב־SeaDrift 2008 כששילמה כ־136 מיליון דולר תמורת 20% מהחברה. לפי דו"ח GrafTech, התוצאות של מפעל הגרפיט של המיליקובסקים סבלו מירידה חדה של 37% במכירות בשנה שלאחר הרכישה, והן

שעשו, שממנה גזרו את 4.3 מיליון הדור לרים שהעבירו לנתניהו במזומן, כללה מלבד מזומן גם אג"ח ומניות. אם המניות היו בנאמנות עיוורת, הנאמן היה מקבל את אותם תנאים כמו שאר בני המשפחה שמכרו את המניות – כלומר לא רק מזומן. ייתכן שאף פחות מזומן משקיבל נתניהו.

העסקה וההיתר הזמני

עוד נגיע להסברים של נתניהו ולמיי דע החסר בשלב זה בפרשה, אבל קודם כל קצת רקע. NMDM של המיליקובסקים החזיקה ב־2009–2010 בבעלות מלאה (100%) על מפעל אלקטרודות C/G Electrodes (C/G) במירלנדר, וכן ב־80% ממפעל נוסף בטקסס של חברת SeaDrift שמפיק גרפיט (פחם) מתוצרי נפט, הדרוש לייצור האלקטרודות. SeaDrift היתה אחת מיצרניות הגרפיט הגדולות בעולם באותה תקופה.

לפי כתבה שפורסמה בעבר ב"ניו יורק טיימס", נתן מיליקובסקי נכנס לעסקי הגרפיט ב־2003 כשרכש חברה בשם Carbide Graphite שהיתה בהליכי חדלות פירעון בתמורה ל־6 מיליון דולר. ב־2005 הוא מיזג את הפעילות עם מפעל SeaDrift. נתניהו, כאמור, נכנס להשקעה בתחום ב־2007 באופן עקיף. הוא רכש מניות בחברת האחזקות של בני דודיו שהחזיקה בשרשור ב־SeaDrift ובמפעל האלקטרודות C/G Electrodes. כשנבחר לראשות הממשלה ב־2009, הסביר נתניהו לוועדת ההיתרים שמדובר באחזקה זניחה שהוא אינו מעורב בניהולתה. בנובמבר 2010 רקח נתן מיליקובסקי בשם בני המשפחה עסקת מיזוג מרשימה לעסקי הגרפיט והאלקטרודות עם חברה בורסאית מתחרה בשם GrafTech, שבעקבותיה בני הדודים קנו את חלקו של נתניהו תמורת 4.3 מיליון דולר. פי שבעה מהסכום שהשקיע ב־2007. לפי הדיווח לרשות ני"ע האמריקאית, מה שעמד בלב ההחלטה של GrafTech לרכוש את החברה של משפחת מיליקובסקי

חוקים מפלדה?

קורות האחזקות של נתניהו בחברה של משפחתו והחוק הרלבנטי

האירוע: יו"ר האופוזיציה נתניהו רוכש כ־1% בחברת NMDM שבבעלות בני דודיו תמורת 600 אלף דולר

מה נדרש: על הח"כים לדווח ליו"ר הכנסת על כל שינוי בהצהרת ההון בתוך 60 יום

מה קרה: נתניהו דיווח על האחזקות בחברה

האירוע: נתניהו נבחר לראשות הממשלה

מה נדרש: על השרים וסגניהם למסור הצהרת הון למבקר המדינה ולהעביר מניות לנאמנות עיוורת בתוך 60 יום

מה קרה: נתניהו דיווח על האחזקות וקיבל אישור לדחות את העברתן לנאמנות עיוורת בשלושה חודשים בלבד

האירוע: ועדת ההיתרים במשרד מסרבת להאריך לנתניהו את הפטור מהעברת המניות לנאמנות עיוורת

מה קובע החוק: יש לפעול לפי החלטת הוועדה

מה קרה: לא ברור אם נתניהו העביר את המניות לנאמנות עיוורת, ואם כן העביר, לא ידוע מי היה הנאמן

האירוע: נתניהו מוכר את המניות ב־4.3 מיליון דולר

מה קובע החוק: יש לדווח למבקר המדינה על שינוי בהצהרת ההון בתוך 60 יום
מה קרה: נתניהו דיווח על המכירה למבקר ולרשות המסים

תומר גנון

החלטות של ועדת ההיתרים שפועלת תחת משרד מבקר המדינה בעשר השנים האחרונות שנוגעות לבקשות השונות, לפי

חות תשע, שהגיש בנימין נתניהו בקשר לניהול הנכסים, המניות והכספים שלו, הפכו בשבועות האחרונים למקור מידע שמעורר לא מעט שאלות ותהיות לגבי התנהלותו כראש ממשלה. כפי שנחשף בשבת בערב באתר "כלכליסט", מהחלטות הוועדה עולה כי אף שנתניהו נבחר לראשות הממשלה במרץ 2009, הוא לא העביר לנאמנות עיוורת את המניות שלו (כ־1% בחברת האחזקות NMDM של בני הדודים שלו נתן ודן מיליקובסקי עד 2010 לפחות) ולא ידוע אם עשה זאת גם לאחר מכן; מניות שלטענת נתניהו הוא רכש ב־600 אלף דולר ב־2007 כשהיה יו"ר האופוזיציה.

ההתעקשות של נתניהו שלא להעביר את המניות לנאמנות עיוורת מעוררת שתי שאלות מרכזיות. ראשית, למה? מדוע היה חשוב לו להתעקש לפנות לוועדה, ולבקש ולקבל היתר מיוחד לא להעביר את המניות לנאמנות ציבורית לא תלויה כמו כל השרים וסגניהם? האם הוא ידע באותה עת על העסקה הפיקנטית שמ' בשל בן דודו, שבעקבותיה הוא מכר את המניות שלו בסוף אותה שנה בפי שבעה מהסכום שאותו השקיע? שנית, האם לאחר שהוועדה סירבה להאריך לו את ההיתר הזמני ב־2010 הוא אכן פעל כפי שדורש החוק והעביר את המניות לנאמנות. ואם כן, מי היה הנאמן שהופקר עליהם והאם הוא מישו ממקורביו?

מה היה יכול עקרונית להרוויח נתניהו מכך שהמניות לא עברו לנאמנות עיוורת? על פניו, אם ידע מראש על העסקה שצפויה להתרחש, הוא היה יכול לנהל משא ומתן עם המיליקובסקים על התמורה שיקבל וכן על התנאים. העסקה

לנדיבות יש מחיר

בארה"ב גם מתנות לבני משפחה חייבות במס

שמתנות לא חייבות במס. אולם במי קרים מסוימים, רשות המסים יכולה לפקפק בהגדרה ולטעון שמ' דובר בתשלום חייב במס. בשלב זה, אין טענה כזו כלפי מערכת היחסים בין נתניהו למיליקובסקי. לעומת זאת, מיליקובסקי, שהוא אזרח אמריקאי, נדרש לדווח על מתן המתנות לנתניהו לרשות המסים האמריקאית (IRS) משום שבארה"ב מוטל מס על עיוון ובמקרים מסוימים מוטל גם מס

ראש הממשלה בנימין נתניהו סיפר באחת מחקירותיו במסגרת תיק 1000 (תיק המתנות) כי בן דודו נתן מיליקובסקי העניק לו אלפי דולרים במתנה אחת לכמה שבועות, שבהם הוא רכש סיג'רים. העברת הכספים הזו בין קרובי המשפחה מעלה את השאלה אם היא חייבת במס. אם העברת הכספים היא אכן מתנה שניתנה באופן שוטף, נתניהו לא צריך לשלם עליה מס, משום

40%

שיעור המס המקסימלי שמוטל על מתנות בארה"ב

צוללים מעבר לצוללות

מאחורי הקלעים של בחירות 2019

מחר!

עמית סגל

חברת החדשות

אמנון אברמוביץ'

חברת החדשות

ועידת התעשייה של ישראל

יום ג' 26.3.19

מלון דייוויד אינטרקונטיננטל, ת"א

הירשמו עכשיו:

calcalist.co.il/industry2019

ראש הממשלה בנימין נתניהו. השאלה אם העביר את המניות שלו לנאמנות עיוורת או לא עלולה לסבך אותו בחקירה פלילית נוספת

צילום: אלעד גרשגורן

ניהול חשבון הני"ע של השר לניהול של בן-ארי ולא לשטראוס-לזר. לשיטת החוקרים, ניהול חשבון הנאמנות בדרך זו חרג מהכללים, שכן הן לשטראוס-לזר והן לבן-ארי, לא היה בעת פתיחת החשבון רישיון בתוקף לניהול תיקים. כך גם לא יידע את היועמ"ש על זהות מנהל החשבון ולא ביקש את אישורו. כמו כן, הוא לא חתם על שום הסכם ניהול עם בן-ארי או שטראוס-לזר, ולא שילם להם על השירותים שקיבל. כך ובן-ארי מכחישים.

זיכרונות מאלוביץ'

האם גם נתניהו אפשר למי ממקורביו לנהל את ולקבל החלטות לגבי המניות שלו בחברת NMDM של בני דודיו? לא ידוע. לפי כתב החשדות נגדו בתיק 4000, שיקול הדעת שלו בכל הקשור לחשיפת ניגודי עניינים פוטנציאליים הוא לא בדיוק מהמשובחים. במהלך התקופה שבה כיהן כשר התקשורת, ועד אשר פרסם העיתונאי גידי וייץ תחקיר בנושא, הוא הסתיר את מערכת הזיכרונות בינו ובין איש העסקים שאול אלוביץ' באופן עקבי מפני שורה של גורמים רשמיים, ובהם היועמ"ש ונציגו, מבקר המדינה והיועצת המשפטית של משרד ראש הממשלה. מנדלבליט, אגב, דאג כבר במהלך הכהונה שייאסר על נתניהו לעסוק בענייני בוק שאלוביץ' היה בעל השליטה בה. עניין שלפי כתב החשדות נתניהו הפר באמצעות מנכ"ל המשרד שמינה, עד המדינה שלמה פילבר.

בפרקליטות רואים בחומרה מצבים שבהם שר מפר את הכללים או מתחכם בבחירת נאמן, כמו במקרה של חיים כץ שנערך לו שימוע לפני הגשת כתב אישום

במוצאי שבת נמסר מטעמו של נת"ניהו כי "הכל דווח לרשויות ואושר על ידיהן. רה"מ שילם את כל המסים כחוק. ב-2007 כשרה"מ רכש את המניות, הוא קנה אותן עם אחרים במחיר שוק ללא הנחה. במרץ 2009, ערב כניסת רה"מ לתפקיד, פנו עורכי דינו לוועדת ההיתרים. הוועדה נענתה לפנייה ואישרה את הדברים הבאים: רה"מ יכול להחזיק במניות למרות כניסתו לתפקיד; הסיבה לכך היא שהוא לא שותף עסקי בחברה אלא משקיע פסיבי ואין לו חלק בניהולה. "רה"מ לא הרוויח דבר מרכישת הצוללות. הוא מכר את מניותיו בחברה שנה וחצי לפני חתימת החוזה על רכש צוללת ישראלית, ושנים לפני שמצרים רכשה צוללות. בכירים בפרקליטות מאשרים בתדירות רקע שאין קשר בין הצוללות למכירת המניות." מטיסקרופ נמסר כי "טיסקרופ היא קבוצת חברות גדולה שלה יותר מ-100 אלף שותפויות עסקיות, ו-GrafTech היא אחת מהן. החברה אינה ספקית חומרים של טיסקרופ לתעשיות ימיות".

וזהותו של הנאמן אינם נושא שולי. למעשה, הן עשויות לסבך את נת"ניהו בחקירה נוספת. כללי ועדת אשר מטילים חובה על נבחרי הציבור נתניהו לנהל את ענייניו כך שלא יהיה ניגוד עניינים בין מילוי תפקידו לענייניו האישיים. בכל מקרה שבו עולה חשש כזה, השר אמור לפנות למבקר המדינה וליועצת המשפטית של המשרד כדי לקבל הנחיות. זה לא אומר שהוא בהכרח ייפסל מלשמש בנושא, אבל הוא צריך לאפשר לשומרי הסף לבחון ולשקול אם העניין מהותי ולערוך לו הסכם ניגוד עניינים ככל שצריך.

התכלית להעברת המניות לנאמן נות עיוורת ברורה: למנוע כל חשש שנתניהו יעמוד בתווך בין אינטרסים עסקיים שלו או של בן הדודים שלו, למעורבות שלו בקבלת החלטות שיכולות להשפיע עליהם. זה יכול לקרות דרך עסקאות עקיפות לרכישת כלי שיט וצוללות מטיסקרופ, וזה יכול להיות בעוד צורות. כדי לבטל חשש כזה, החוק קובע שנתניהו צריך לתת למישהו אחר שאינו קשור אליו לנהל ולחלטי לגבי המניות.

בפרקליטות ראו עד היום בחומרה מצבים שבהם שר לא פעל כך, או אפילו התחכם לכאורה בבחירת הנאמן. הדוגמה הטרייה לכך היא שר העבודה ורווחה חיים כץ. לכך נערך לאחרונה שימוע לפני הגשת כתב אישום לאחר שרשות ני"ע חקרה חשד שביצע עבירות שוחד מרמה והפרת אמונים בעת שהיה ח"כ ולאחר מכן שר. לפי הראיות, כץ הציג מצג מרמתי ליועץ המשפטי לממשלה אביחי מנדלבליט. הוא העביר את תיק המניות שלו לחשבון נאמנות ציבורית, אך מי שהופקד על ניהולו היה חברו הטוב ומקורבו, היועץ הפיננסי מוטי בן-ארי.

ביולי 2015, זמן קצר לאחר שמונה לשר, כץ פתח חשבון נאמנות במשרד רואי החשבון שטראוס-לזר. אלא שבכ"על, כך עולה מממצאי החקירה, הועבר

המניות בחברה לנאמנות עיוורת, כפי שקובעים כללי ניגוד העניינים לשרים וסגני שרים (כללי ועדת אשר). מההחלטה עולה שנתניהו פנה לוועדה עם היבחרו. מדוע נדרשו לה כמעט שישה חודשים לקבל החלטה? לא ברור. בתחילת 2010, לאחר שההיתר ה"מני היה אמור לפוג, פנה נתניהו שוב לוועדה בבקשה דומה. אלא שהפעם הוא נדחה. האם נתניהו העביר את מניותיו לנאמנות עיוורת לאחר שהוועדה הור"תה לו לעשות כך ובטחם ביצוע העסקה שבמסגרתה מכר את מניותיו? ומי הוא הנאמן העיוור שמונה למניות? נתניהו לא השיב אתמול, כמו בשבוע שעבר, לפניית "כלכליסט" בנושא.

שאלה כבדת משקל

הפעולות שביצע נתניהו בעניין העברה, או אי-העברה, לנאמנות עיוורת

על מתנות שנועד למנוע הברחת נכסים טרם מוות במסווה של מתנה. גובה המס יכול להגיע עד ל-40%. לדברי עו"ד בועז פינברג, שותף ומנהל מחלקת מיסוי ורגולציה פי-ננסית במשרד ZAG-S&W, "ביש" ראל, ככל שמדובר בנכסים שאינם מקרקעין, עסקת מתנות בין קרובי משפחה פטורה ממס. במקרה של בני דודים, משום שהם קרובי משפחה רחוקים, פקיד השומה צריך להשתכנע שהמתנה ניתנה בתום לב כדי לא לראות בה עסקה שחייבת במס". פינברג מרגיש כי "אם מדובר בכסף שניתן במתנה, אין חובה – לא על הנותן ולא על המקבל – לדווח עליה, ובלבד שאכן מדובר במתנה טהורה ולא בכסף שמהווה הכנסה עבור מקבל המתנה".

עמרי מילמן